1-maxsus son, 2026-yil

AL-BUXORIY

Ilmiy jurnal

ISSN: 3030-3273

AL-BUKHARI

Scientific journal

AL-BUXORIY

Ilmiy jurnal

AL-BUKHARI

Scientific journal

ORIENTAL
UNIVERSITETI

Bosh muharrir:

Farhod Maksudov, tarix fanlari doktori (DSc)

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Malika Nasirova, filologiya fanlari nomzodi, professor

Mas’ul muharrir:

Govhar Rahmatova, filologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

“Al-Buxoriy”

ilmiy jurnalining tahrir hay’ati:

1. Azamat Ziyo	**t.f.d., akademik, professor – tahrir hay’ati a’zosi;**
2. Zohidjon Islomov	**f.f.d., professor – tahrir hay’ati a’zosi;**
3. Shorustam Shomusarov	**f.f.d., professor – tahrir hay’ati a’zosi;**
4. Durdona Lutfullayeva	**f.f.d., professor – tahrir hay’ati a’zosi;**
5. Komiljon Rahimov	**t.f.d., professor – tahrir hay’ati a’zosi;**
6. Shamsiddin Kamoliddinov	**t.f.d., professor – tahrir hay’ati a’zosi;**
7. Xolida Alimova	**f.f.d., professor – tahrir hay’ati a’zosi;**
8. Aftondil Erkinov	**f.f.d., professor – tahrir hay’ati a’zosi;**
9. Albert Burxanov	**t.f.d., akademik (Tatariston) – tahrir hay’ati a’zosi;**
10. Samal Tuleubaeva	**f.f.d., professor (Qozog‘iston) – tahrir hay’ati a’zosi;**
11. Sayfullo Mullodjanov	**t.f.d., professor (Tojikiston) – tahrir hay’ati a’zosi;**
12. Zilola Xudoyberganova	**f.f.d., professor (Turkiya) – tahrir hay’ati a’zosi;**
13. Akram Habibullayev	**t.f.d., professor (AQSh) – tahrir hay’ati a’zosi;**
14. Ashirbek Mo‘minov	**t.f.d., dotsent (Qozog‘iston) – tahrir hay’ati a’zosi;**
15. Murtazo Saidumarov	**f.f.n., professor (Saudiya Arabistoni) – tahrir hay’ati a’zosi.**

MUNDARIJA

FILOLOGIYA

Abdujabbarova Feruza Abdunazarovna
Turkiy manbalar tadqiqiga oid ilmiy qarashlar tahlili (“Devonu lug‘atit turk” asari yuzasidan) 4

Djurayeva Feruza Shukurovna
Arab notiqligi negizida paydo bo‘lgan adabiy nasriy janrlar: vasiyatlar 15

Egamova Shoxida Djalilovna
Alisher Navoiy “Saddi Iskandariy” dostoni so‘z boyligidagi ijtimoiy-siyosiy istilohlarning mavzuviy guruhlari 28

Turdiyev Jahongir Zafariddin o‘g‘li
Nasriy va nazmiy me’rojnomalardagi konseptual birliklar 44

Jalilova Gulchexra Maxmutdjonovna
Sarguzasht-detektiv janri badiiy uslubining o‘ziga xosligi 56

Abdullayeva Malika Baxtiyorovna
Xitoy tilida metafora: ifodalanishi va uning qo‘llanilishi 67

Abdullayeva Shahnoza Bahodir qizi
Ayollar mavzusidagi arab va o‘zbek maqollarining struktur va semantik qiyosi 77

TARIX

Xodjimuratova Dilshoda Sunnatillayevna
Eron parlamentiga saylovlar tarixi (1980-2024 yy.) 90

Sharipov Azamat Shamilevich
Zamonaviy davrda Turkiyaning tashqi siyosiy rivojlanishi ustuvor yo‘nalishlari 101

Nurumbetova Sanobar Rozimbay qizi
2001-yil Bonn konferensiyasi va Afg‘onistonda Post-Tolibon davrida yangi davlatchilik asoslarining shakllanishi 117

Ataxanov Xamza Ataxanovich
Talaba-yoshlar orasida diniy mazmundagi radikallashuvning shakllanish omillari: hozirgi davrdagi muammoli jihatlar va profilaktik yondashuvlar..... 129

Ibragimov Ibragim Axmedovich
Quyi Amudaryo hududida antik davr hunarmandchiligi mahsulot turlari bo‘yicha mulohazalar 138

Uzoqova Mahfuza Abdusalomovna
G‘arbiy Sug‘dning qadimgi aholisi tarixini o‘rganishda yozma manbalarning ahamiyati 146

AYOLLAR MAVZUSIDAGI ARAB VA O‘ZBEK MAQOLLARINING STRUKTUR VA SEMANTIK QIYOSI
СТРУКТУРНО СЕМАНТИЧЕСКОЕ СОПОСТАВЛЕНИЕ АРАБСКИХ И УЗБЕКСКИХ ПОСЛОВИЦ О ЖЕНЩИНАХ
A STRUCTURAL AND SEMANTIC COMPARISON OF ARABIC AND UZBEK PROVERBS ABOUT WOMEN

Abdullayeva Shahnoza Bahodir qizi
Tillar-1 kafedrasi o‘qituvchisi
Tel: +998 99-228-04-42
E-mail: shahinazaabdullayeva@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada ayollar mavzusiga oid arab va o‘zbek xalq maqollari struktur-semantik hamda lingvokulturologik jihatdan qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida maqollarning grammatik qurilishi, leksik tarkibi, obrazli ifoda vositalari, semantik qatlamlari va funksional xususiyatlari chuqur o‘rganiladi. Shuningdek, maqollarda ayol obrazi qanday ijtimoiy, axloqiy va madaniy qadriyatlar bilan bog‘liq holda ifodalanishi, ularning xalq tafakkuri va milliy mentalitetdagi o‘rni aniqlanadi. Arab va o‘zbek paremiologiyasida ayollarga nisbatan shakllangan qarashlar, stereotiplar va qadriyatlar o‘rtasidagi o‘xshash hamda farqli jihatlar lingvistik va madaniy mezonlar asosida tahlil etiladi. Maqola natijalari paremiologik birliklarning milliy madaniyatni aks ettirishdagi o‘rni, ayol obrazining til va tafakkurdagi talqini hamda xalq og‘zaki ijodida genderga oid qarashlarning ifodalanish xususiyatlarini aniqlashga xizmat qiladi.

Tayanch so‘zlar: *paremiologiya, arab maqollari, o‘zbek maqollari, ayol obrazi, struktur tahlil, semantik tahlil, lingvokulturologiya, qiyosiy tadqiqot, milliy mentalitet.*

Abstract. This scholarly article presents a comparative structural, semantic, and linguocultural analysis of Arabic and Uzbek proverbs related to women. The study examines the grammatical structure, lexical composition, figurative devices, semantic layers, and functional characteristics of these proverbs. Particular attention is given to the representation of the female image and the socio-cultural values reflected in paremiological units. The research identifies similarities and differences in the perception of women within Arabic and Uzbek folk wisdom, revealing the role of proverbs in shaping and transmitting national mentality, ethical norms, and cultural stereotypes. The article also explores how gender-related concepts are encoded in language and reflected in traditional worldview through proverbs. The findings contribute to paremiological studies, comparative linguistics, and linguoculturology by highlighting the role of the female image in national consciousness and oral folklore traditions.

Keywords: *paremiology, Arabic proverbs, Uzbek proverbs, female image, structural analysis, semantic analysis, linguoculturology, comparative study, national mentality.*

Аннотация. В данной научной статье проводится сравнительный структурно-семантический и лингвокультурологический анализ арабских и узбекских пословиц, посвящённых теме женщины. В ходе исследования рассматриваются грамматическая структура, лексический состав, образные средства, семантические особенности и функциональные характеристики пословиц. Особое внимание уделяется отражению женского образа и социально-культурных ценностей, представленных в паремиологических единицах. Выявляются сходства и различия в восприятии женщины в арабской и узбекской народной мудрости, а также роль пословиц в формировании национального менталитета, моральных норм и культурных стереотипов. Кроме того, анализируется, каким образом гендерные представления отражаются в языке и традиционном мировоззрении через пословицы. Результаты исследования вносят вклад в развитие паремиологии, сравнительного языкознания и лингвокультурологии, раскрывая место женского образа в национальном сознании и устной народной традиции.

Ключевые слова: *паремиология, арабские пословицы, узбекские пословицы, образ женщины, структурный анализ, семантический анализ, лингвокультурология, сравнительное исследование, национальный менталитет.*

KIRISH

Tilshunoslikda paremiya birliklarini struktur va semantik jihatdan o‘rganish xalq tafakkuri va til tizimi o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlashda muhim metodologik asoslardan biri sanaladi. Ayniqsa, ayollar obrazining maqollarda ifodalanishi ijtimoiy ong, oilaviy qadriyatlar, gender tasavvurlari va madaniy stereotiplarni yoritishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. Arab va o‘zbek xalqlari tarixiy-madaniy aloqalarga ega bo‘lgan xalqlar sifatida ularning folklorida, jumladan maqollar tizimida ham muayyan o‘xshashliklar kuzatiladi. Biroq har bir xalqning milliy mentaliteti, ijtimoiy qarashlari va an’analari ushbu maqollarning struktur va semantik qurilishida o‘ziga xos farqlarni ham yuzaga keltirgan.

Mazkur tadqiqotning maqsadi arab va o‘zbek tillaridagi ayollar mavzusidagi maqollarning struktur tuzilishi hamda semantik mazmunini qiyosiy tahlil qilish, ularning o‘xshash va farqli jihatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot jarayonida maqollarning grammatik qurilishi, sintaktik modeli, leksik-semantik xususiyatlari va obrazlilik darajasi tahlil qilinadi. Shu orqali maqollarda ayol obrazining til va madaniyatdagi aksini aniqlash, milliy dunyoqarash va qadriyatlar tizimini yoritish nazarda tutiladi.

Mazkur maqola arab va o‘zbek paremiologiyasida ayollar obrazining ifodalanishiga bag‘ishlangan bo‘lib, ularning struktur-semantik xususiyatlarini qiyosiy o‘rganish orqali til va madaniyat o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni ochib berishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Arab folklorini o‘rganishning ilk bosqichi (VIII XII asrlar) da arab filologlari, asosan, xalq maqollarini yig‘ishga, to‘plashga harakat qilishgan. O‘sha davrlarda arab xalq og‘zaki ijodining eng ommaviy janri – maqol hisoblangan. VIII-XII asrlarda arab xalq maqollarini to‘plab, tavsiflash hamda alohida majmualar holida umumlashtirishga diqqat qilinadi. Bu davrda turli mualliflarning sa’y-harakatlari bilan 44 ta arab maqollari to‘plamlari tuzilgan bo‘lib, shundan bizgacha atigi 14 tasi saqlanib qolgan, xolos. Ahmad ibn al-Husayn al-Maydoniyning “Majma al-amsal” (الميداني ٢٠١٦ مجمع الأمثال، ج 2) kitobida har bir maqolning tarixi, kelib chiqish manbasi va ishlatilish konteksti tafsilotlari bilan bayon etilgan. Abdul Karim قلب في الشعبية ألمثال العرب جزيرة “Al-amsal ash-sha’biyya fi qalb jaziyra al-arab” (الكريم عبد جهيمان. ١٤٠٢هـ) ushbu asari Saudiya Arabistonida keng tarqalgan 10,000 ga yaqin xalq maqollarini jamlaydi. Kitob 10 jilddan iborat bo‘lib, unda arab xalqining urf-odatlari, madaniy qadriyatlari va hikmatli iboralari keltirilgan. Muallif maqollarni izohlar bilan sharhlab, ularning kelib chiqish tarixi va ijtimoiy ahamiyatini tahlil qilgan. Shuningdek, Robih Xudusiyning “Mavsua al-Jazair fi al-amsal ash-sha’biyya” Jazoir xalq maqollariga “الشعبية االمثال في الجزائر” (رابح خدوسي. (1997) الأمثال في الجزائر موسوعة الشعبية. – الجزائر: الحضارة دار) bag‘ishlangan ensiklopediya bo‘lib, unda xalq og‘zaki ijodi namunalarining to‘plami berilgan. Muallif har bir maqolning ma’nosi va uning kelib chiqishini izohlab bergan. Ushbu asar Jazoir madaniy merosini o‘rganish va xalq og‘zaki ijodini tadqiq qilishda muhim manba hisoblanadi. Tadqiqot materiallarining xususiyatlaridan kelib chiqib, ular tavsifiy, qiyosiy va semantik tahlil asosida o‘rganildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda materiallar tavsifiy, qiyosiy, struktur, semantik va tahlil metodlari asosida o‘rganildi. Maqollar struktur tuzilishi, semantik mazmuni hamda obrazlilik darajasi jihatidan qiyosiy yondashuv asosida tahlil qilinib, ularning umumiy va milliy xususiyatlari aniqlanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Maqollarni “hayot qomusi”, og‘zaki ensiklopediya, o‘ziga xos bir badiiy-tarixiy solnoma, deyish mumkin. Ular kishilarning aqlini o‘tkirlashtiradi, nutqini ravshan va ta’sirchan qiladi, hayotda to‘g‘ri yo‘lni tanlay bilishga, hayotiy jumboqlar va

muammolarni to‘g‘ri yechishga o‘rgatadi, turmushning jamiki katta-kichik masalalari xususida qimmatli maslahatlar beradi (Шомақсудов Ш., Шорахмедов Ш.,1990: 8).

Maqol va matallar bir jihatdan xalq og‘zaki ijodining ma’lum turi sifatida badiiy ijod mahsuli, ya’ni san’at asari bo‘lsa, ikkinchi jihatdan, u muayyan til hodisasidir. Til hodisasi sifatida maqol va matallar tildagi so‘z va iboralar bilan ma’lum munosabat hosil qiladi. Maqol va matallar tarkibidagi so‘z va boshqa unsurlarning har biri o‘z shakliy va mazmuniy jihatlariga ega bo‘lishdan tashqari, o‘zaro ma’lum sarf-u nahv munosabatlariga kirishadi (Қаххоров А.С., 2007: 90).

Maqollar to‘liq gaplar bo‘lib, sintaktik jihatdan ularni uch qismga ajratish mumkin. Bunda shakliy grammatik o‘ziga xoslikni ko‘rishimiz mumkin.

a) ot-kesimli maqollar;

b) fe’l-kesimli maqollar;

c) buyruq yoki undov gap shaklidagi maqollar;

Bu turlarning har biri, o‘z navbatida, sodda gapli va qo‘shma gapli maqollarga ajratiladi (Қаххоров А.С., 2007: 97).

Paremiyalalarni struktur tahlil qilishda ularning grammatik tuzilishi, gap qurilmasi tahlil etiladi. Bunda ular qanday gap bo‘laklaridan tashkil topganligi va qanday vazifalarda kelganligi aniqlanadi.

Paremiyalarni semantik tahlil qilish orqali ma’lum bir kontekstdagi alohida so‘zlar o‘rtasida vujudga keluvchi leksik-semantik munosabatlarni aniqlash imkoniyati mavjud bo‘ladi. Semantik tahlil qilishda so‘zlarning o‘z va ko‘chma ma’noda qo‘llanganligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ko‘chma ma’no – so‘zning o‘z asosiy ma’nosi bilan metonimik, metaforik aloqadorlik, vazifaviy umumiylik yoki qandaydir assotsiativ (o‘zaro o‘xshash) belgilar bilan bog‘liq ikkilamchi, hosila ma’nosini beradi. Demak, so‘zning to‘g‘ri ma’nolaridan boshqalari uning ko‘chma ma’nolaridir. Ongimizda qandaydir xususiyatlari, belgilari bilan bir-biriga yaqin bo‘lgan ikki predmet yoki hodisa haqida aniq, yorqin tasavvur hosil qilish uchun unga boshqa biror predmet yoki voqeaning belgisi ko‘chiriladi. Maqollarning aksariyati aynan ko‘chma ma’noli so‘zlar bilan hosil qilingan.

Arab va o‘zbek tillarida ayollar mavzusidagi maqollarda struktur va semantik jihatidan o‘xshash tomonlari mavjud. Buni quyidagi misollar orqali ko‘ramiz.

Kelin bilan qaynona o‘t bilan suv (Мирзаев Т., 2005: 127). الجنّـة يشْخُ ما ابليس الكنّة تقبل ما والعجوز ، (خدوسي رابح.، 1997: 25). Iblis jannatga kirmaydi, keksaygan ayol kelinini yoqtirmaydi.

Ushbu arab maqolning 1-qismida ega kesim va o‘rin holini, 2-qismida esa ega, kesim, to‘ldiruvchi o‘z o‘rnida kelganini ko‘rishimiz mumkin. Tinglovchiga asosiy ma’lumotni, ya’ni hukmni yetkazishda gapning qolgan bo‘laklariga ehtiyoj yo‘qligi sababli qolgan bo‘laklar ishtirok etmagan. Uning muqobili sifatida tanlangan o‘zbek

maqoli esa sodda yig‘iq gap sifatida keltirilganligini ko‘rishimiz mumkin. Ayni paytda kesimlik -dir qo‘shimchasi yoki, hisoblanadi kabi bog‘lama fe’llarni ishlatilmaganligini ko‘ramiz. Bu esa kesimdan anglashilgan ma’noni ta’kidlab va chegaralab beradi.

Onasini ko‘rib, qizini ol. تضَمَّها قبل أُمَّها اعرف (جهيمان الكريم عبد.، ١٤٠٢: 191). Uylanishdan oldin onasini bil.

Ushbu maqolning arab tilidagi birinchi qismida kesim – اعرف (bil), ya’ni buyruq maylida kelgan fe’l orqali ifodalangan bo‘lib, hukm va asosiy ma’lumot markazi hisoblanadi. Mazkur fe’l egasiz berilgan. Gapni egasi ikkinchi shaxs bo‘lsa-da, nutq barchaga qaratilgan. Maqoldagi أُمَّها (onasi) so‘zi vositasiz to‘ldiruvchi vazifasida kelgan. تضمها قبل (uylanishdan oldin) so‘z birikmasi esa payt holi vazifasida kelgan. Umuman olganda, bu maqolda gap tarkibi fe’l-to‘ldiruvchi-holdan iborat. Tinglovchiga berilayotgan maslahat yaqqol ifodalangan. Ayni paytda gapda bog‘lovchi yoki yordamchi vositalarning ishtirok etmaganini, fe’l buyruq maylida bo‘lsa-da, maslahat va tavsiya ma’nosida kelgan. Ushbu maqolga o‘zbek tilida ekvivalent sifatida keltirilgan “Onasini ko‘rib, qizini ol” maqoli esa qo‘shma gap tarzida qurilgan. “Onasini” – to‘ldiruvchi, “ko‘rib” – fe’l-kesim, “qizini” – to‘ldiruvchi, “ol” – fe’l-kesim vazifasida kelgan. Maqolda gap bo‘laklari odatdagi tartibda kelgan.

XXotinning yomoni – umrning egovi (Мирзаев Т., 2005: 142). من غل السوء المرأة حديد (الميداني ،. ٢٠١٦: 376). Yomon ayol – temir kishan.

Bu maqol tuzilishiga ko‘ra, ot-kesimli gap bo‘lib, gapning asosiy bo‘laklari aniqlanmish-aniqlovchi tuzilishiga ega: المرأةُ (ayol) – ega السوءُ – (yomon) aniqlovchi, ot (ya’ni “yomon” ma’nosida), bu yerda المرأة so‘ziga moslashgan aniqlovchi bo‘lib xizmat qiladi. غلٌّ – bu yerda ot-kesim, ya’ni hukmning markazi. Bu so‘z arab tilida “kishan” degan ma’noni bildiradi. من حديد – birikmasi esa shaklan ko‘makchi boshqaruvidagi ot bilan ifodalangan bo‘lsa-da, ma’no jihatdan aniqlanmishning yasalgan materialini bildiradi. Semantik nuqtayi nazaridan kesim ko‘chma ma’noda qo‘llanilgan. Buni temir kishan ma’nosida emas, balki temir kishan singari deb tushunish to‘g‘ri bo‘ladi. Ushbu maqolga muqobil sifatida tanlangan o‘zbek xalq maqoli esa sodda yoyiq gap ko‘rinishida keltirilgan. Uning bosh bo‘laklari moslashuvli birikma hosilasi bo‘lib, xotinning yomoni – ega, umrning egovi – kesim vazifasida ishlatilgan so‘z birikmasi bo‘lib, bu ikkita maqolda ham hech qanday fe’l ishlatilmagan, ammo kesimga xos bo‘lgan ohang va mantiqiy markaz aynan “egov” va “kishan” so‘zlarida mujassam. Maqolda asosiy fikr shundan iboratki, ayolning noxushligi, yomon xulqi butun umrga ruhiy va ijtimoiy to‘siq, ya’ni “egov” bo‘lishi urg‘ulanmoqda. Bu tasvir ham metaforik tusda ifodalangan. Ikkala maqolda ham

nega va qanday degan savollarga javob beruvchi qo‘shimcha bo‘laklar ishtirok etmagan. Bunday tuzilish esa maqolning ta’sirchanligini kuchaytiradi.

Elakka chiqqan xotinning ellik og‘iz gapi bor. عام اخبار جابت للحمام راحت. (الحميد عبد هدوقة بن.، 1993: 97). Hammomga borib, bir yillik xabarlarni topib keldi.

Arab tilidagi maqol sodda yoyiq gap shaklida bo‘lib, odatdagidek, fe’l-kesim bilan boshlangan. Bu yerda رَاحَتْ – fe’l-kesim, لِلْحَمَّامْ esa o‘rin-payt holi vazifasida kelgan. Maqolning ikkinchi qismida esa جَابَتْ – fe’l-kesim, عَام خْبَارَ أ – vositasiz to‘ldiruvchi bo‘lib xizmat qilgan. Struktur jihatdan har bir bo‘lak o‘z o‘rnida qo‘llanilgan bo‘lib, fikr aniq ifodalangan. Mazkur arab maqoliga o‘zbek xalq maqollaridan “Elakka chiqqan xotinning ellik og‘iz gapi bor” maqoli muqobil bo‘la oladi. Ushbu maqolda esa “Elakka chiqqan xotin” – qaratqich aniqlovchi, “ellik og‘iz” – “gap” so‘ziga moslashgan aniqlovchi bo‘lib, “gap” ega, kesim – “bor” bilan ifodalangan. Asosiy fikr lo‘nda va aniq tarzda ifoda etilgan. Ikkala maqolda ham gap metaforik mazmunga ega bo‘lib, ayollar to‘planadigan joylar hammom, mahalla, bazm kabi makonlarda yangiliklar, mish-mishlar tarqalishiga kinoyaviy ishora qilinadi. Ayollar yig‘inlarida va mahalla-ko‘yda, qo‘shnilar orasida yangiliklar va g‘iybatlar tez tarqalishi g‘oyasi ochib beriladi. Tuzilish jihatdan qaralganda, arab maqoli fe’l-kesimli gap tuzilmasiga ega, o‘zbek maqoli esa ot-kesimli sintaktik soddalikka ega.

Qiz tuqqanga muz tug‘ar, o‘g‘il tuqqanga kun tug‘ar (Мирзаев Т., 2005: 141).
بحيط مسنودة الصبي وأم بخيط مسنودة البنت أم.

Qizning onasi ipga suyanadi, o‘g‘ilning onasi devorga suyanadi.

Arab tilidagi maqolda parallel ikki jumla mavjud: أم البنت مسنودة بخيط – “qizning onasi ipga suyanadi”, وأم الصبي مسنودة بخيط – “o‘g‘ilning onasi devorga suyanadi”. Maqoldagi “أم البنت” izofiy birikma bo‘lib ega vazifasida, “مسنودة بخيط” birikmasi esa ko‘makchili ot boshqaruvidagi birikma bilan birgalikda murakkab ot-kesim vazifasida kelgan. Maqolning ikkinchi qismida ham shunday ketma-ketlikni ko‘rishimiz mumkin. Mazkur arab maqoliga o‘zbek xalq maqollaridan “Qiz tuqqanga muz tug‘ar, O‘g‘il tuqqanga kun tug‘ar” degan maqol muqobil bo‘la oladi. Ushbu maqol yoyiq gap shaklida bo‘lib “qiz tuqqanga” – boshqaruvli birikma to‘ldiruvchi vazifasida, fe’l-kesim esa “muz tug‘ar” – frazemasi orqali ifodalangan. O‘zbek maqolining ikkinchi qismida ham shunday ketma-ketlikni ko‘rishimiz mumkin. Har ikki maqolda farzand jinsiga nisbatan ijtimoiy munosabat, qadriyat va dunyoqarash ifodalangan. Har ikki semantik tuzilish esa qarama-qarshilik asosida qurilgan: “ip” – zaiflik, beqarorlik; “devor” – kuch va barqarorlik ramzi. Onaning holati bevosita farzand jinsiga bog‘liq holda ko‘rsatilgan: qiz onasi zaif tayanchga ega; o‘g‘il onasi esa kuchli asosga tayanadi. O‘zbek maqolida ham ikki xil holat tazod orqali berilgan: qiz tug‘ilganida “muz tug‘ar”, ya’ni sovuqlik yuzaga keladi, o‘g‘il tug‘ilganida esa

“kun tug‘ar”, ya’ni yorug‘lik, baraka, quvonch paydo bo‘ladi. Bu yerda muz – salbiylik, kun esa – ijobiylik, hayot va kuch timsolidir. Semantik jihatdan bu maqolda farzand jinsiga qarab muhit va kayfiyat o‘zgaradi.

Qiz bola – uy ziynati (Mirzayev T., 2005: 92). الدار عمارة البنات. Qizlar – uy obod qiluvchisi.

Arab maqolidagi “عمارة” so‘zi lug‘aviy jihatdan “binoni qurish, mustahkamlash, obod etish”, degan ma’nolarni anglatadi. “البنات” (qizlar) – ega, “عمارة الدار” (uy obod qiluvchisi) – izofa ko‘rinishidagi ot-kesim. Ikkala maqolda ham ot-kesimli gap konstruksiyasi qo‘llangan. Muqobil sifatida keltirilgan o‘zbek maqoli ikki qismli ot + ot so‘z birikmasidan iborat: “Qiz bola” – ega, “uy ziynati” – ot-kesim. O‘zbek va arab xalq maqoli sintaktik jihatdan ot-kesimli sodda tuzilishga ega. Bu ikkala maqolda qizlar oilaning barqarorligi, ijtimoiy muvozanati va ma’naviy barakasi manbai sifatida ko‘rsatiladi. O‘zbek maqolida qiz bola go‘zallik, tarovat, nafosat va bezak timsolida tasvirlangan. “Ziynat” so‘zi moddiy emas, balki ma’naviy, hissiy qiymatga ega: uyning fayzi, oila muhitining go‘zalligi, or-nomus va odob timsoli. Mazmunan bu maqolda qiz farzandning ijtimoiy qadri yuqori baholangan.

Qozon olsang qoqib ol, Xotin olsang boqib ol (Mirzayev T., 2005: 131). يعجبك ما طفلة زين - حتى تشوف الفعايل (رباحي الرحمان عبد ،2000: 7). Qizning go‘zalligiga mahliyo bo‘lma -uning amallarini ko‘rmaguningcha.

Ikkala maqolda ham inson hayotidagi muhim qarorlar – turmush qurish yoki biror narsani tanlash – yuzaki ko‘rinish emas, balki ichki fazilat va foyda asosida bo‘lishi kerakligi ta’kidlanadi. O‘zbek maqolining birinchi qismida “Qozon olsang, qoqib ol”, degan jumlada “qozon” vosita sifatida metafora vazifasini bajaradi. Struktur jihatdan maqoldagi har ikki jumlada shart bog‘lamasi mavjud bo‘lib, to‘ldiruvchi + fe’l tuzilmasidan tarkib topgan. Har ikki ibora ogohlantiruvchi ohangda, ammo pand-nasihat ruhida. Arab tilidagi maqolning birinchi qismida fe’lning bo‘lishsiz shakli “ما يعجبك” – “senga yoqmasin”, ikkinchi qismda esa shart fe’li “حتى تشوف الفعايل” – orqali asosiy ma’no berilgan. Bu maqol ikki qismdan iborat bo‘lib, jumla odatdagidek tuzilmagan. Ya’ni odatda shart fe’lidan iborat bo‘lgan jumla avval kelib, javob jumla keyin keladi. Bu maqolda odatiy tartibda emas, balki o‘rin almashib kelgan. Har ikki maqolda ham metafora, tazod va shartli gaplar orqali fikr kuchaytirilgan.

Yaxshi xotin – betidan semirar, yomon xotin-ketidan (Mirzayev T., 2005: 130). مريضة اليدين وفي ،وعريضة طْويلة (جلاوجي الدين عز.، 2007: 63). Bo‘yi uzun, yelkalari keng, lekin qo‘llari xasta.

Xalq maqollarida ayollar obrazi ko‘p qirrali bo‘lib, ular orasida xotin-qizlarning ijtimoiy faoliyati, mehnatkashligi yoki dangasaligi haqida ko‘plab fikrlar ifoda topgan. Ba’zi maqollar bevosita emas, ramziy va kinoyaviy yo‘l bilan ayolning

dangasalik xususiyatlarini tasvirlaydi. O‘zbek maqolida ayolning xulqi va turmushga ta’siri baholanadi. Ayolning dangasaligi, faqat o‘z ehtiyojlari haqida o‘ylashi, ro‘zg‘orga befarqligi sababli o‘zi semiradi – ya’ni faqat o‘tirib yeydi, harakat qilmaydi. Bu yerda “ketidan” iborasi metonimiya yo‘li bilan ayolning harakatsiz, faolsiz obrazini bildiradi. Struktur jihatdan maqol ikki qismdan iborat: yaxshi xotin – ega, betidan – to‘ldiruvchi, semirar – fe’l-kesim. Ayolga qo‘yilgan baho faqat chiroyga emas, balki mehnatsevarlik, amaliy harakat orqali belgilanadi. Ushbu maqolga muqobil sifatida olingan maqol esa struktur jihatdan ikki asosiy qismdan iborat: birinchisi uyushiq aniqlovchilar orqali tashqi ko‘rinish tasvirlanadi: “طْويلة وعريضة” (*bo‘yi uzun*), ikkinchi qismi esa مريضة وفي اليدين (*qo‘llari xasta*) gap bo‘laklari inersiyasi kuzatilib, ot-kesim egadan oldinga o‘tganligi kuzatiladi.

Qo‘ng‘iz bolasini oppog‘im der, kirpi bolasini yumshog‘im der (Shomaqsudov SH., Shoraxmedov SH., 1990: 141). غزال أمه عند خنفس كل (صالح القادر عبد.، 2002: 210). Har bir qo‘ng‘iz onasi nazdida kiyikdir.

Arab maqoli strukturasi yoyiq ismiy gap shaklida bo‘lib, gapning egasi (كل خنفس) birikma, ot-kesimi esa (عند أمه غزال) jumla bilan ifodalangan. Ega funksiyasini bajarayotgan “كل” belgilash olmoshi arab tilida izofa tarkibida birlik sondagi ot bilan qo‘llanganda, butunning bir qismini (*“har bir”*) ta’kidlash orqali umumiylikka qaratilgan ma’noni ifodalaydi. “Gap ichida gap” konstruksiyasi arab tilining o‘ziga xos jihatlaridan biri bo‘lib, odatda ot-kesimli gapning kesimi ismiy yoki fe’liy jumladan iborat bo‘lishi mumkin. Maqolda ham shunday konstruksiya (عند أمه غزال) uchraydi va bu o‘z semantik funksiyasini bajarmoqda. O‘zbekcha maqol esa fe’l-kesimli gapdan tarkib topgan va gap bo‘laklari an’anaviy tartibda joylashgan: ega + vositasiz to‘ldiruvchi + to‘ldiruvchi (ko‘chirma gap) + fe’l-kesim. “Demoq” nutqiy faoliyat fe’li bu o‘rinda “*der*” shaklida qo‘llanilib, noaniq zamonni ifodalamoqda. Gap tarkibidagi ikkala to‘ldiruvchi ham – *bolasini* va *oppog‘im* (ko‘chirma gap) so‘zlari shu fe’lga bog‘langan.

Xotinning chiroyi – erdan (Mirzayev T, Musoqulov A, Sarimsoqov B., 2005: 128). نجارها السعد و خشبة المرأة (صالح الحاج الرحمن عبد.، 1987: 152). Ayol yog‘ochdir va uning baxt uning duradgorida.

Arabcha maqol sintaktik jihatdan ikki mustaqil ismiy gapdan tashkil topgan bo‘lib, murakkab konstruksiyadir. Birinchi qism – «المرأةُ خَشَبَةٌ» ot-kesimli gap tuzilishiga ega, bunda «المرأةُ» ega (mubtado) vazifasida kelgan, «خشبةٌ» esa ot-kesim (xabar) bo‘lib, noaniq holatda. Gapning tuzilish modeli: mubtada (ma’rifa) + xabar (nakira). Ikkinchi qism – «السَّعْدُ نَجَّارُهَا» ham ismiy gap bo‘lib, «السعدُ» ega, «نجارُها» esa ot-kesim vazifasidagi qaratqichli birikma. Chunki u izofa konstruksiyasidan tashkil topgan: «نجارُ» qaralmish, «ها» esa uchinchi shaxs ayol jins birlik olmoshi sifatida

qaratqich aniqlovchidir. Har ikki ismiy gap «و» teng bog‘lovchisi orqali bog‘langan. Demak, maqolning strukturaviy modeli: [mubtada + xabar] + و + [mubtada + xabar].

O‘zbekcha maqol esa elliptik, ya’ni kesimi tushirilgan nominal gapdir. To‘liq shakli “Xotinning chiroyi erdandir” tarzida ifodalanadi. Bu yerda “Xotinning” qaratqich aniqlovchi bo‘lib, -ning qo‘shimchasi orqali qaratqich munosabat ifodalangan. “Chiroyi” esa ega vazifasida kelgan bo‘lib, -i egalik qo‘shimchasi orqali uchinchi shaxs birlik egalik ma’nosini bildiradi. Demak, birinchi sintaktik birlik qaratqichli birikma: (qaratqich + egalik qo‘shimchali ot). “Erdan” esa chiqish kelishigi (-dan) orqali ifodalangan kesim vazifasini bajaradi. O‘zbek tilida predikativlik yashirin “dir” to‘liqsiz shakli orqali beriladi.

Mazkur o‘zbek va arab maqollari ayolning ijtimoiy mavqei va baxti er shaxsiga bog‘liq holda talqin etilishini ko‘rsatadi. “Xotinning chiroyi – erdan” maqolida ayolning obro‘si va turmushdagi baxti er bilan bog‘liqligi yumshoq metafora orqali ifodalangan. “المرأة خشبة و السعد نجارها” maqolida esa ayol yog‘och, er esa duradgor obrazida tasvirlanib, ayol hayotining shakllanishi erkak omiliga bog‘liqligi kuchliroq metafora orqali beriladi. O‘zbek maqoli umumlashtirilgan va yumshoq ohangda, arab maqoli esa obrazli va keskinroq ifoda bilan ayolning ijtimoiy baxti er bilan bog‘liqligini ta’kidlaydi. Bu maqollar an’anaviy jamiyatlarda gender rollari va oilaviy munosabatlarning til va folklordagi aksini ko‘rsatuvchi muhim paremiologik birliklar hisoblanadi.

Alp – otadan, zot – onadan (Mirzayev T, Musoqulov A, Sarimsoqov B., 2005: 54). لِأُمِّهَا ٱلْبِنْتُ تطلع ،فَمِهَا عَلَى ٱلْجَرَّةَ إِقْلِب (السكيوي أحمد حسن.، ٢٠١٨: ٩). Ko‘zani og‘ziga ag‘daring, qiz onasidek chiqadi.

Mazkur maqollar mazmun jihatidan nasliy o‘xshashlik g‘oyasini ifodalasa-da, ularning grammatik-sintaktik tuzilishi ikki mutlaqo boshqa tizim asosida qurilgan. O‘zbekcha maqolda to‘liqsiz kesim shakli tushirilgan bo‘lib, uni “Alp otadan bo‘ladi, zot onadan bo‘ladi” tarzida ifodalash mumkin. Gap ikki parallel qismlardan iborat: “alp – otadan” va “zot – onadan”. Har ikkala qismda “alp” va “zot” ega vazifasini bajarmoqda. “Otadan” va “onadan” so‘zlari esa chiqish kelishigi (-dan) orqali ifodalangan. Predikativlik (kesimlik) shakli yashirin “bo‘ladi” fe’li orqali berilgan.

Arab maqoli esa ikki fe’l-kesimli gapdan tashkil topgan murakkab tuzilma. اقْلِبِ «فَمِهَا عَلَى ٱلْجَرَّةَ» buyruq gapdir. «اقلبِ» – buyruq fe’li (2-shaxs birlik), fe’l-kesim vazifasida. «ٱلْجَرَّةَ» – vositasiz to‘ldiruvchi (tushum kelishigida). «فَمِهَا عَلَى» – hol birikmasi: «على» old ko‘makchi, «فمِ» ko‘makchi boshqaruvidagi ot va qaralmish, «لِأُمِّهَا ٱلْبِنْتُ» ham fe’l-kesimli gap bo‘lib, kesim vazifasini bajarayotgan «تطلعِ» shart maylida ifodalangan va maqolning birinchi qismidagi talabga javob bo‘lib kelmoqda. Odatda, arab tilida bunday konsturksiyalar [buyruq fe’li + boshqa bo‘laklar + javob fe’li (shart maylida) + boshqa bo‘laklar] ko‘p uchraydi. «ٱلْبِنْتُ» – ega, «لِأُمِّهَا» – izofiy

birikma, «لِ» old ko‘makchi, «أمِّ» ko‘makchi boshqaruvidagi ot, «ها» qaratqich aniqlovchi.

O‘zbek maqolida farzandning jasorat, kuch va ijtimoiy fazilatlari ota bilan, nasl, tarbiya va ichki sifatlari esa ona bilan bog‘lanadi. Arab maqolida esa ko‘za metaforasi orqali qiz farzandning fe’l-atvori va xulqi ko‘pincha onaga o‘xshashi obrazli tarzda ifodalanadi.

Har ikki maqol semantik jihatdan ota-ona ta’sirining davomiyligini va avlodlar o‘rtasidagi o‘xshashlikni ta’kidlaydi. Biroq o‘zbek maqolida ota va ona rollari muvozanatli tarzda ajratib ko‘rsatilsa, arab maqoli ayniqsa qiz farzandning onaga o‘xshashligini kuchli metafora orqali ifodalaydi. Mazkur maqollar an’anaviy oilaviy qadriyatlarni folklordagi aksini yorituvchi muhim paremiologik birliklar sifatida baholanishi mumkin.

Enasi tepgan qulunning, eti og‘rimas (Shomaqsudov SH., Shoraxmedov SH., 1990: 315). الشحيمة أكل مثل الأميمة طق (جهيمان الكريم عبد.، ١٤٠٢: 245). Onaning urishi saryog‘ yeyish kabidir.

O‘zbekcha maqol murakkab qo‘shma gap bo‘lib, birinchi qism “Enasi tepgan qulunning” aniqlovchi ergash gap vazifasini bajarmoqda: “enasi” – ega, -si egalik qo‘shimchasi orqali uchinchi shaxs tegishlilik ifodalangan; “tepgan” – sifatdosh shaklidagi fe’l bo‘lib, “qulun” so‘zini aniqlab kelmoqda. Ikkinchi qism “eti og‘rimas” bosh gapdir. “Eti” – ega, egalik qo‘shimchasi (-i) bilan. “Og‘rimas” – kesim, inkor shakldagi fe’l (hozirgi-kelasi zamon). Strukturasi: (Sifatdoshli aniqlovchi birikma + qaratqich) + (Ega + kesim).

Arabcha maqolda esa «طَقُّ» – ega vazifasida kelgan harakat nomi (urish, taqillatish ma’nosida), «الأميمةِ» – qaratqich aniqlovchi. «مِثْلُ» – ot-kesim vazifasida kelgan.مثل» «أَكْلِ الشَّحِيمَةِizofa zanjiri bo‘lib, «أكلِ» harakat nomi va keying so‘zga qaralmish, «الشحيمةِ» qaratqich aniqlovchi.

O‘zbek maqolida qulunning onasi tomonidan tepishi unga og‘riq bermasligi metaforasi orqali ona tanbehi mehr va g‘amxo‘rlik bilan yo‘g‘rilgani ta’kidlanadi. Arab maqolida esa onaning urishi saryog‘ yeyishga qiyoslanib, bu jarayon bolaning zarariga emas, aksincha foydasiga xizmat qilishi obrazli tarzda ifodalanadi.

Har ikki maqol semantik jihatdan onaning tarbiyaviy ta’siri mehr asosida ekanini, uning tanbehi farzand uchun og‘ir jazo emas, balki tarbiya vositasi sifatida qabul qilinishini ko‘rsatadi. Bu maqollar an’anaviy oilaviy tarbiya modeli va ona mehrining folklordagi aksini yorituvchi paremiologik birliklar sifatida ahamiyat kasb etadi.

Yaxshi xotin – xazina (Shomaqsudov SH., Shoraxmedov SH., 1990: 130).
جَديدة جَوهَرة عن يَومٍ كُلَّ يَكشِفُ مُجوهراتٍ صُندوقُ الفاضلةُ المرأةُ (د. نعمان عبد السميع متولي.، ٢٠١٥: 32). Fazilatli ayol – har kuni yangi gavharni ochib beruvchi xazina sandig‘idir.

O‘zbek maqoli sodda gap shaklida bo‘lib, “yaxshi” aniqlovchi, “xotin” aniqlanmish va bu ikki so‘z bitishuv orqali bog‘langan. “Xotin” so‘zi ega vazifasida, “xazina” ot-kesim funksiyasini bajarmoqda. Kesimlik shakli “-dir” tushib qolgan.

Arab maqoli esa yoyiq ismiy gap bo‘lib, «المرأةُ» ega (mubtada), «الفاضلةُ» moslashgan aniqlovchi, «مُجوهراتٍ صُندوقُ» izofiy birikmasida «صندوقُ» qaralmish va gapning ot-kesimi, «مجوهراتٍ» esa qaratqich aniqlovchi vazifasida kelmoqda. Demak, birinchi qism strukturasi: (Mubtada + na’t) + (Xabar (izofa)). Keyingi qismi fe’l-kesimli gap bo‘lib, oldingi ot-kesimning kengaytirilgan gap-aniqlovchisidir: «يَكشِفُ» hozirgi-kelasi zamon, ish-harakat egasi yashiringan «هو» bo‘lib, mazkur olmosh ot-kesim «صندوق»ni ifodalaydi. «يَومٍ كُلَّ» – payt holi, «جَوهَرةٍ عن» – ko‘makchi+ot tuzilmali vositali to‘ldiruvchi, «جديدةٍ» esa «جوهرةٍ» so‘zining moslashgan aniqlovchisi vazifani bajarmoqda.

O‘zbek maqolida yaxshi ayol xazina metaforasi orqali oilaning eng qimmatli boyligi, barakasi va tayanchi sifatida talqin etiladi. Arab maqolida esa fazilatli ayol har kuni yangi gavhar ochib beruvchi xazina sandig‘iga qiyoslanib, uning fazilatlari, donoligi va ezgu xulqi vaqt o‘tishi bilan yanada namoyon bo‘lishi obrazli tarzda ifodalanadi.

Har ikki maqol semantik jihatdan ayolning oiladagi ma’naviy boylik, baraka va ezgulik manbai ekanini ta’kidlaydi. Biroq arab maqolida metafora kengroq va dinamik bo‘lib, ayol fazilatlarining vaqt o‘tishi bilan tobora ochilib borishi g‘oyasi kuchliroq ifodalangan. Mazkur maqollar an’anaviy jamiyatda fazilatli ayolning yuksak qadrlanishini aks ettiruvchi muhim paremiologik birliklar hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan qiyosiy tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, arab va o‘zbek tillaridagi ayollar mavzusiga oid maqollar struktur va semantik jihatdan o‘zaro yaqinliklarga ega bo‘lsa-da, ularning ifoda vositalari, metaforik tasvirlari va baholash mezonlari milliy mentalitet, tarixiy tajriba hamda ijtimoiy qarashlar bilan chambarchas bog‘liq holda shakllangan. Har ikki paremiologik tizimda ayol obrazi oilaviy qadriyatlar, tarbiya, ijtimoiy mavqe va axloqiy me’yorlar bilan bog‘liq holda talqin etilgan.

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, arab va o‘zbek maqollarida ayollarga nisbatan ijobiy, salbiy va kinoyaviy baholar parallel tarzda mavjud bo‘lib, ular jamiyatning tarixiy-gender qarashlarini aks ettiradi. Struktur jihatdan esa har ikki til maqollarida ot-kesimli va fe’l-kesimli konstruktsiyalar ustunlik qiladi, biroq metafora va obrazlilik darajasi til va madaniyatga xos bo‘lgan ifoda uslublari orqali farqlanadi.

Mazkur tadqiqot natijalari asosida quyidagi ilmiy-amaliy takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Arab va o‘zbek tillaridagi ayol obraziga oid maqollarni jamlagan qiyosiy paremiologik lug‘at tuzish maqsadga muvofiq.

2. Ayollar obraziga oid maqollarni lingvokulturologik va gender tadqiqotlari doirasida chuqurroq o‘rganish zarur.

3. Arab – o‘zbek paremiologik birliklarining elektron korpusini yaratish kelgusi tadqiqotlar uchun muhim manba bo‘la oladi.

4. Mazkur maqollarni til o‘qitish jarayonida, ayniqsa lingvokulturologiya va tarjimashunoslik fanlarida didaktik material sifatida qo‘llash tavsiya etiladi.

5. Kelgusida ayollar obraziga oid maqollarni tarixiy – dialektologik hamda pragmatik jihatdan kengroq o‘rganish ilmiy natijalarni yanada boyitadi.

Xulosa qilib aytganda, arab va o‘zbek paremiologiyasida ayol obrazi nafaqat til hodisasi, balki ijtimoiy-madaniy ongning muhim ko‘rsatkichi sifatida namoyon bo‘ladi. Mazkur tadqiqot ushbu obrazning struktur-semantik va lingvokulturologik xususiyatlarini aniqlash orqali paremiologiya, qiyosiy tilshunoslik va gender lingvistikasiga muayyan hissa qo‘shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Мирзаев Т. (2005) Ўзбек халқ мақоллари. – Тошкент: «Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси Бош таҳририяти. – 512 б.

2. Қаҳҳаров А.С. (2007) Ал-Жоҳизнинг “Китаб ал-ҳайван” асарида “масал”. – Тошкент. – 163 б.

3. Шомақсудов Ш., Шорахмедов Ш. (1990) Ҳикматнома: Ўзбек мақолларининг изоҳли луғати. – Тошкент: Ўзбек совет энтсиклопедияси бош редакцияси. – 528 б.

4. ربّاحي الرحمان عبد. (2000) أذوب قال. – الجزائر: التوزيع وكيل، المؤلف حساب على طبع مكتبة: الجزائرية الشركة. – ص 7–10.

5. رابح خدوسي. (1997) الشعبية الأمثال في الجزائر موسوعة. – الجزائر: الحضارة دار.

6. الكريم عبد جهيمان. (١٤٠٢هـ) العرب جزيرة قلب من الشعبية الأمثال. – الرياض: العربية المملكة السعودية.

7. جلاوجي الدين عزّ. (2007) بسطيف الجزائرية الشعبية الأمثال. – الجزائر: الثقافة دار منشورات سطيف لولاية. – ص 63.

8. الميداني (٢٠١٦) مجمع الأمثال، ج 2، – 376

9. الحميد عبد هدوقة بن. (1993) جزائرية أمثال. – الجزائر: المؤسسة وحدة، المطبعية للفنون الوطنية رغاية.

نجار هزار. (2020) موقع في منشور مقال Noonpost بتاريخ 10 يوليو. الرابط: https://www.noonpost.com/37445/

REFERENCES:

1. Abd al-Rahman Rabbahi. (2000) Qala adhub. – Jaza'ir: Tab' 'ala hisab al-mu'allif, wakil al-tawzi': Maktabat al-sharikat al-jaza'iriyya. – s. 7–10. (In Arabic)

2. Ben Haduqa Abd al-Hamid. (1993) Amthal jaza'iriyya. – Jaza'ir: al-Mu'assasa al-wataniyya lil-funun al-matba'iyya, wahdat Raghaya. (In Arabic)

3. Jahiman Abd al-Karim. (1402 h.) Al-amthal al-sha'biyya min qalb Jazirat al-Arab. – al-Riyad: al-Mamlaka al-Arabiyya al-Sa'udiyya. (In Arabic)

4. Jihayman Abdulkarim. (1402 h./taxminan 1982) Al-amthal al-sha'biyya min qalb Jazirat al-Arab. – Riyad: Saudiya Arabistoni. (In Arabic)

5. Khaddusi Rabih. (1997) Mawsu'at al-Jaza'ir fi al-amthal al-sha'biyya. – Jaza'ir: Dar al-Hadara. (In Arabic)

6. Mirzaev T. (2005) O'zbek xalq maqollari. – Toshkent: “Sharq” nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi Bosh tahririyati. – 512 b. (In Uzbek)

7. Al-Maydani. (2016) Majma' al-amthal, j. 2. – 376 b. ((In Arabic))

8. Qahhorov A.S. (2007) Al-Johizning “Kitab al-hayavon” asarida “masal”. – Toshkent. – 163 b. (In Uzbek)

9. Shomaqsudov Sh., Shorahmedov Sh. (1990) Hikmatnoma: O'zbek maqollarining izohli lug'ati. – Toshkent: O'zbek sovet ensiklopediyasi bosh redaktsiyasi. – 528 b. (In Uzbek)

10. Hazar Najjar. (2020) Maqol nashr etilgan Noonpost saytida, 10 iyul. Havola: https://www.noonpost.com/37445/ (In Arabic)

11. Izz al-Din Jalawji. (2007) Al-amthal al-sha'biyya al-jaza'iriyya bi-Satif. – Jaza'ir: Manshurat Dar al-Thaqafa li-wilayat Satif. – s. 63. (In Arabic)

Oriental universitetining “Al-Buxoriy” nomli jurnali

Jurnal Oliy o‘quv yurtlari hamda ilmiy-tadqiqot muassasalarining professor-o‘qituvchilari, doktorantlari, mustaqil tadqiqotchilari, magistrantlari, talabalari va keng kitobxonlar ommasiga mo‘ljallangan.
Maqola muallifining fikri tahririyat fikrini ifodalamaydi.

AL-BUXORIY
AL-BUKHARI

Bosh muharrir: **Farhod Maksudov**
Bosh muharrir o‘rinbosari: **Malika Nasirova**
Mas’ul muharrir: **Govhar Rahmatova**
Musahhih: **Gulida Norkulova**

Manzil: Toshkent shahri, Olmazor tumani, Norzatepa ko‘chasi, 52.
Telefon: +998 93 004-57-77. E-mail: al-buxoriy@orientaluniversity.uz

“Al-BUXORIY” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligining
№ 111741 raqamli guvohnomasi bilan
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Oriental universiteti Kengashining 2026-yil 26-fevral, 5-sonli yig‘ilish bayonnomasiga asosan nashrga ruxsat etildi.